

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.01.2024.

Nr. 1-12/1

Cēsu novada pašvaldība
dome@cesis.lv

Cēsu pilsētas pansionāts
pansionats@cesis.lv

Informācijai: **Labklājības ministrija**
lm@lm.gov.lv

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Cēsu pilsētas pansionātā

2023. gada 17. decembrī Tiesībsarga biroja darbinieki bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Cēsu pilsētas pansionātu (turpmāk - SAC), Kovārņu ielā 20, Cēsīs. Vizītes mērķis bija pārbaudīt tiesībsarga kampaņas “Dzīve pansionātā – kāda tā ir?” laikā saņemto informāciju par SAC iemītnieku tiesību iespējamiem pārkāpumiem.

Informēju, ka kampaņas laikā saņemtā informācija vizītes dienā neapstiprinājās.

1. Vispārīga informācija par SAC un klientu skaitu

Vizītes dienā SAC ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 130 iemītnieki.

Saskaņā ar SAC darbinieku sniegto informāciju SAC iemītnieki izvietoti pa stāviem, ņemot vērā viņu iespējas patstāvīgi pārvietoties, proti, ēkas 2. un 3. stāvā ir izmitināti tādi iemītnieki, kuri spēj patstāvīgi pārvietoties un viņiem nav nepieciešamība pēc nepārtraukta darbinieku atbalsta. Savukārt ēkas 4. - 5. stāvā ir izvietoti iemītnieki, kuriem ir funkcionāli traucējumi un kuri patstāvīgi pārvietoties nespēj. Atsevišķa nodaļa iemītniekiem ar demenci SAC nav izveidota. SAC ir pieejami divi lifti.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki veica pārrunas ar divām SAC medicīnas māsām, aprūpētājām un iemītniekiem, lai noskaidrotu viņu viedokli par SAC sniegtajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

Ņemot vērā, ka vizīte notika svētdienā, dokumentāciju attiecībā uz iemītnieku aprūpi un sociālo rehabilitāciju Tiesībsarga biroja darbinieki nevērtēja.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi

Vizītes laikā, apmeklējot istabiņas, kurās dzīvo SAC iemītnieki, Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka istabas bija tīras, uzkoptas, mājīgi iekārtotas. Katrai istabai ir sava tualete un dušas telpa. SAC iemītnieki pārsvarā dzīvo pa divi vienā istabā. Istabas ir maza izmēra, un SAC darbinieki norādīja, ka istabu durvju aiļu izmērs nereti sagādājis grūtības Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta darbiniekiem uz nestuvēm iznest iemītnieku gadījumos, kad nepieciešama to nogādāšana stacionārā. SAC darbinieki informēja, ka pakāpeniski veicot telpu remontu, arī durvju ailes tiek nomainītas uz platākām.

Tāpat istabu izmēru dēļ neesot iespējams lietot speciālās palīgierīces iemītnieku pacelšanai aprūpes laikā, tādēļ aprūpētājas visus aprūpes pienākumus veic, izmantojot tikai savu fizisko spēku. Atsevišķos gadījumos aprūpi veicot divatā, tādējādi neesot grūtības iemītniekus izcilāt.

Pozitīvi vērtējams, ka katra istaba aprīkota ar trauksmes pogu, kas nozīmē, ka iemītnieki jebkurā brīdī var ataicināt aprūpētāju, kad ir nepieciešama palīdzība.

Tāpat atzinīgi novērtējams, ka iemītniekiem ēdināšanas laikā ir nodrošināti visi nepieciešamie galda piederumi, un ēdiens tiek servēts traukos, kas atbilst estētiskām prasībām.

Rekomendācijas:

1. Aicinu SAC vadītāju turpināt darbu pie durvju aiļu renovācijas un atbildīgi izvērtēt, vai šobrīd kritiskās situācijās būtu iespējams īsā laika posmā evakuēt gulošus iemītniekus no istabiņām.
2. Aicinu SAC vadītāju rast risinājumu, lai aprūpētājas varētu izmantot pacēlāju gulošu iemītnieku aprūpē.
3. Aicinu Cēsu novada pašvaldību nepieciešamības gadījumā piešķirt papildu finansējumu durvju aiļu paplašināšanai, lai ēka būtu atbilstoša vides pieejamības prasībām.

3. Klientu privātuma nodrošināšana

Intervējot SAC iemītniekus, Tiesībsarga biroja darbinieki noskaidroja, ka iemītniekiem ar funkcionāliem traucējumiem higiēnas procedūras (autiņbiksīšu nomaiņa un apmazgāšana) notiek bez norobežojošu aizslietņu izmantošanas, otra istabas biedra klātbūtnē. Arī SAC darbinieki atzina, ka aizslietņi tiek izmantoti tikai gadījumos, kad istabiņā tiek apkopts nomiris iemītnieks. Vēršu Jūsu uzmanību, ka šāda prakse nav uzskatāma par atbilstošu un ir nekavējoties jāmaina.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (turpmāk - CPT) ir norādījusi, ka sociālās aprūpes iestādēm jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram iemītniekam jābūt iespējai apģērbties un noģērbties, mazgāties, iet dušā un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts

viņu privātums. Īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai iemītnieku ar fizisko spēju traucējumiem īpašajām vajadzībām.¹

Rekomendācija: Aicinu SAC vadītāju nodrošināt, lai katrā istabā būtu pieejams norobežojošs aizslietnis vai aizkars, kas tiktu izmantots iemītnieka privātuma nodrošināšanai higiēnas procedūru veikšanas laikā.

4. Klientu pozicionēšana

Vairāki SAC iemītnieki bija ar ierobežotu mobilitāti un viņiem bija nepieciešama regulāra pozicionēšana. Lai arī pozicionēšanas plāni bija pieejami, tomēr tie bija aizpildīti neprecīzi –aplūkotie plāni nebija aizpildīti par konkrēto dienu vispār vai arī bija aizpildīti jau uz priekšu. Respektīvi, pēc plāniem nebija iespējams noteikt, vai iemītnieks ir pozicionēts konkrētajā laikā.

Pozicionēšanas metožu pielietošanas biežākie mērķi ir vērsti uz dažādu komplikāciju profilaksi (izgulējumu, kontraktūru un citu), kā arī sāpju un diskomforta mazināšanu, tūskas mazināšanu (elevācijas pozas). Pozicionēšanas veids un metodika (ilgums, biežums) tiek izvēlēta, ņemot vērā iemītnieka aktuālo veselības stāvokli, līdz ar to ļoti būtiski ir, lai pozicionēšana notiktu saskaņā ar iemītnieka vajadzībām, kā arī lai tā precīzi tiktu atspoguļota dokumentos.

Rekomendācija: Aicinu SAC vadītāju uzraudzīt, lai aprūpes darbinieki būtu apmācīti iemītnieku pozicionēšanā saskaņā ar individuālajā pozicionēšanas plānā noteikto, kā arī uzraudzīt, lai regulāri tiktu atzīmēts, kad iemītnieks ir pozicionēts.

5. Personāls

Darbdienās par iemītnieku veselību rūpējas viena galvenā medicīnas māsa un divas medicīnas māsas. Medicīnas māsas ir pieejamas arī brīvdienās no plkst. 7.00 - 18.00. Aprūpētāju skaits ir mainīgs katrā stāvā – 2. stāvā pa dienu strādā viena aprūpētāja, 3. stāvā pa dienu strādā divas aprūpētājas, 4. un 5. stāvā pa dienu strādā trīs aprūpētājas. Savukārt nakts laikā medicīnas māsu dežūra nav paredzēta un katrā SAC stāvā strādā tikai viena nakts aprūpētāja.

CPT ir norādījis, ka - ņemot vērā darba sarežģītību, ir svarīgi, lai sociālās aprūpes iestādēs individuālās aprūpes darbinieki (t. i., medicīnas māsas un sanitāri) tiktu rūpīgi atlasīti un pirms pienākumu pildīšanas atbilstoši mācīti, kā humāni un droši rūpēties par iemītniekiem, kā arī vēlāk apgūtu profesionālās pilnveides mācības. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai nakts maiņās būtu pietiekams individuālās aprūpes darbinieku skaits, lai visiem iemītniekiem nodrošinātu pienācīgu aprūpi un drošu vidi. Regulāri jāuzrauga, kā šāds personāls pilda savus pienākumus. Ir svarīgi nodrošināt darbiniekiem nepieciešamo atbalstu un konsultācijas, lai izvairītos no izdegšanas sindroma un saglabātu augstus aprūpes standartus. Turklāt jābūt klātesošanai vismaz vienai medicīnas māsai arī nakts laikā.²

¹ Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs" 10. punkts

² Turpat, 17. un 19. punkts

Vienlaikus sarunās ar SAC darbiniekiem atklājās, ka SAC vadība nodrošina regulāru profesionālās kompetences pilnveidi, tomēr darbiniekiem nav pieejamas supervīzijas, kas ir paredzētas Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija Noteikumu Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 9.2. apakšpunktā.

Rekomendācijas:

1. Aicinu **SAC vadītāju** izvērtēt iespēju nodrošināt vismaz vienas medicīnas māsas dežūru arī nakts laikā.
2. Aicinu **SAC vadītāju** nodrošināt supervīzijas visiem darbiniekiem.

6. Tiesiskās garantijas

Pozitīvi vērtējams, ka katra stāva gaitenī pie informācijas dēļa bija pieejama plaša informācija gan par SAC darba kārtību, gan par iemītnieku tiesībām un pienākumiem, gan par pieejamām nodarbībām, darbinieku pieņemšanas laikiem utt.

SAC pirmajā stāvā tieši pie dežuranta galda ir novietota sūdzību un priekšlikumu kastīte, kurā var iemest sūdzības vai priekšlikumus.

Rekomendācija: Aicinu **SAC vadītāju** izvietot sūdzību un priekšlikumu kastīti katrā stāvā ārpus videonovērošanas zonas, lai iemītnieki varētu ievietot tajā iesniegumu, vienlaikus saglabājot anonimitāti.

Par tiesībsarga rekomendāciju izpildi lūdzu informēt līdz 2024. gada 1. martam.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsarga vietiece

Ineta Piļāne